

خلاصه درس (۹)

از دیدگاه جغرافیا سکونتگاه محلی است: از مجموعه مساکن که عوامل طبیعی و انسانی در شکل گیری آن نقش دارند. شهر و روستا یک سکونتگاه است.

مهم ترین عامل در شکل گیری سکونتگاه در ایرن آب است.

اولین سکونتگاه (سکونتگاه های اولیه) در کنار رودها به وجود آمدند. به نام روستا.

ایجاد شهرهای اولیه: با افزایش جمعیت در سکونتگاه های روستایی زمینه را برای ایجاد شهرها ایجاد شد.

عوامل اثرگذار در پیدایش و تغییر سکونتگاهها: آب، خاک، شیب زمین، راهها و ...

عوامل طبیعی یا انسانی موقعیتی به وجود می آورد که یک سکونتگاه اعتبار خود را از دست می دهد یا از بین می رود مانند جنگ و بیماری.

گاهی عوامل طبیعی یا انسانی، موقعیتی به وجود می آورد که یک سکونتگاه اعتبار خود را از دست می دهد یا از بین می رود؛ به طور مثال شهر باستانی بیشاپور، که در شمال غربی کازرون قرار دارد در زمان ساسانیان از اهمیت ارتباطی مهمی در ایران برخوردار بود.

انواع شیوه زندگی در ایران: زندگی شهری، زندگی روستایی، زندگی عشایری است.

قدیمی ترین سکونتگاه در ایران: سکونتگاه عشایری که یک جانشینی دائمی نیستند و به طور مستقیم از منابع طبیعی استفاده می کنند.

ایلات عمده ایران عبارتند از: ایل سون، بختیاری، قشقایی، ترکمن

روستا: محلی است که فعالیت ساکنان آن به زمین وابسته است و به کشاورزی و دامداری اشتغال دارند.

ویژگی های روستا: چشم اندازهای طبیعی زیبای باز در اطراف روستا، پایبند بودن به آداب و رسوم محلی، همکاری در کاشت، داشت و برداشت، آب و هوای پاک و سالم، محدود بودن خدمات درمانی، تجاری و حمل و نقل عمومی.

۱- جمعیت ۱۰۰۰۰ نفر (ده هزار نفر) ملاک تبدیل هر سکونتگاه روستایی به شهر در ایران:

۲- داشتن شهرداری

ویژگی های (مشخصات) شهر:

جمعیت زیاد، خدمات و تسهیلات بیشتر، خانه های فشرده، محله های پرتراکم، اشتغال بیشتر در بخش خدمات و صنعت، تفاوت در ارزش ها و آداب و رسوم

اجزای سکونتگاه های روستایی: خانه ها، مزارع، چراگاه ها، باغ ها، مکان های عمومی، مساجد، میدان ها و شبکه معابر

اجزای سکونتگاه های شهری: اجزای سکونتگاه شهری اغلب شامل کاشانه ها (آپارتمان ها)، خیابان ها، میدان ها، مکان های آموزشی و تفریحی، دانشگاه ها، بازار و مراکز درمانی است.

انواع روستاهای متمرکز :

روستاهای طولی: روستاهایی که در منطقه ساحلی و یا کناره یک رود قرار دارد و یا در امتداد یک جاده شکل می گیرد، روستاهای میدانهایی: روستاهایی که در اطراف چشمه ها، چاه ها و مظهر قنات ها گسترش می یابد، روستاهای پلکانی : روستاهایی که در دامنه یک کوه استقرار یافته اند.

اشکال شهرها :

شهر شعاعی (ستاره ای): در این نوع از شهرها، شهرداری یک مرکز اصلی (میدان) بوده و خیابان ها و شبکه های مهم از آن مرکز به صورت شعاعی منشعب میشوند و سایر فضاها، اطراف آنها شکل می گیرند.

شهر شطرنجی: در این شهرها، یک شبکه مستطیل شکل از راه های ارتباطی، زمین های شهر را به بلوک ها و قطعات همسان تقسیم می کند.

شهرهای خطی: شهری که حول محورهای ارتباطی (ریلی و جاده ای) و یا در امتداد رود، دریا و دریاچه به صورت خطی شکل گرفته است.

در ایران به شهرهایی که جمعی بیش از یک میلیون نفر داشته باشند **کلان شهر** می گویند. ۸ شهر پرجمعیت ایران به ترتیب، تهران، مشهد، اصفهان، کرج، تبریز، شیراز، اهواز، قم.

عواملی که سبب ایجاد وضعیت نامناسب زندگی شهری می شود عبارتند از: ازدحام جمعیت، ترافیک، آلودگی صوتی.

پدیده شهرگریزی: با توجه به مشکلات شهرهای بزرگ (آلودگی، گرانی مسکن، آسیب های اجتماعی و ...) حرکت جمعیت از شهرهای بزرگ به مکان های کوچک تر یا روستاها را شهرگریزی می گویند.

نقش هر سکونتگاه ها براساس وضع جغرافیایی اعم از انسانی یا طبیعی تعیین می شود. مانند:

شهرهای زیارتی مانند: مشهد؛ قم

شهرهای دانشگاهی: تهران و تبریز

شهرهای صنعتی: اراک و اصفهان

امروزه اغلب سکونتگاه ها چند نقشی هستند.

برای دریافت خلاصه های بیشتر و اطلاعاتی های دانشگاه فرهنگیان به کانال زیر

در تلگرام مراجعه کنید

@konkour_farhangian